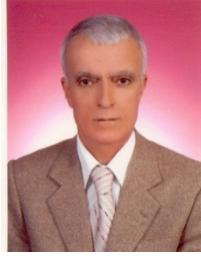

CUMHURİYETİMİZİN KURULUŞ FELSEFESİNİN ÖNGÖRDÜĞÜ EĞİTİM AÇISINDAN İLKÖĞRETİM*

Prof. Dr. Battal ASLAN**

Doç. Dr. Nail YILDIRIM***

Öz

İlköğretimin toplum ve birey için taşıdığı önem her türlü tartışmanın dışında tutulmaktadır. Çünkü ilköğretim çocuk için gerçek fırsat eşitliği ve şanstır. Çocuğun yaşadığı topluma ait bir varlık ve öge olması ancak ilköğretim sayesinde olmaktadır. Bu makalenin hazırlanmasında temel etken, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılına hazırlanırken, eğitim, özellikle temel eğitim anlamındaki ilköğretimi gözden geçirmek; ilköğretim okullarının mevcut durumu; Avrupa birliği ülkelerinde ilköğretim okullarının ülkemiz okulları ile benzerlikleri, farklılıkları; bilgi toplumunda ilköğretim okulları; ilköğretim okullarının fiziksel durumu (okul binaları); okul binalarının içlerinde eğitim hizmetlerini yürüten yönetici, öğretmen durumu, yetiştirilmesi ve eğitim çalışanlarının yürüttüğü ilköğretim programı açılarından ele alınarak geleceğine ilişkin öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Cumhuriyetin Kuruluş Felsefesi, Türkiye

PRIMARY EDUCATION FROM THE POINT OF VIEW OF EDUCATION THAT OUR REPUBLIC'S FOUNDATION PHILOSOPHY CONSIDERS

Abstract

The importance which primary education carries for society and individual is excluded from all kinds of discussions. Because, primary education is a real equal opportunity and chance for child. Child's being a being and element belonging to the community in which he/she lives is only possible thanks to primary education. The main purpose in preparing this article is to put forward suggestions about the future of education while preparing for Turkish Republic's 100th Anniversary, by handling it primary education especially in principal education field; the present status of primary schools; the similarities of schools in European Union countries with the ones in our country, the differences between them; primary schools in knowledge society; physical conditions (school buildings) of primary schools; managers pursuing education services in school buildings, teachers' circumstances, growth of them and the primary education program that is pursued by education staff.

Keywords: Primary Education, Republic's Foundation Philosophy, Turkey

* Bu çalışma 24-26 Nisan 2008 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi tarafından düzenlenen "Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşunun 100'üncü Yılında Eğitim Kurultayı"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesi, baslan@inonu.edu.tr

*** Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nailsan60@hotmail.com

1. GİRİŞ

Bu makalenin hazırlanmasında temel etken, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılına hazırlanırken, eğitim, özellikle temel eğitim anlamındaki İlköğretimin geçmişini gözden geçirmek ve geleceğine ilişkin önerilerimizi sunmaktır. Diğer bir etken olarak da, Yirminci yüzyılın en büyük toplumsal tansıklarından biri olan Cumhuriyet karşısında genç kuşakların tutum ve tavırlarıdır. Bunlardan birini şöyle açıklayabiliriz: Yabancı hayranlığı ve kendimizi başkalarından öğrenmek hastalığına ek olarak, son yıllarda “miladı kendinden başlatmak” ve Türkiye Cumhuriyeti'ni haksız ve zalimce karalamak moda bir yaklaşım olarak görülmektedir. Oysa, sanatta, bilimde, kültürde ve yaşamın her alanında yapılan tüm çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar, ağaç halkaları gibi, birbirini izleyen birikimlerin sonucudur. Sanatta, bilimde, yaşamın her alanında ve özellikle eğitim alanında, son iki yüzyılda ve Cumhuriyet Dönemi'nde pek çok çabalar harcanmış ve eserler ortaya konmuştur. Bu makalede sözü edilen çabalardan en önemlisi olarak görülebilecek “temel eğitim” yani ilköğretim üzerinde durulmuş, yine bilimsel birikimler ışığında öneriler geliştirilmiştir.

2. TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞ FELSEFESİ

Her canlının ve insanın sonul amacı varlığını sürdürmek ve bunun için de amaçlı çaba içinde olmaktır. Canlı bir varlık ve insan için böyle olduğu gibi, toplum-ulus için de böyledir. Aşağıdaki alıntı belki son 500 yıllık tarihimizin yetkin bir özetidir:

Türkiye'mizin, “ona duyduğumuz öznel ilgi(lerimiz) dışında, nesnel ölçülerle de, tarihi ve analitik açıdan ...ilginç bir laboratuvar işlevi yapabileceği görülebilmektedir. “Osmanlı – Türk Devleti, Orta Asya ve İslam uygarlıklarının ...varisi olmuş, Avrupa'nın yükseliş döneminde, kapı komşusu ve rakibi olarak tanıklık etmiş, Sanayi Devrimini ithal edemeyen, tersine onun sonuçlarından olumsuz etkilenen bir büyük devlet örneği ortaya koymuş, 18., 19. yüzyıllar boyunca Batı'nın gerisinde kalmanın sıkıntılarını çekmiş ve Batıya yetişmenin çarelerini aramış önemli bir Orta Çağ imparatorluğu idi” (Yenal, 1999:20).

İçinde bulunduğumuz toplumsal-iktisadi ve siyasi düzen-rejimimiz söz konusu olunca, şunu önemle ortaya koyabiliriz:

Cumhuriyet Türkiye'sinin ise çok ilginç konum ve deneyleri yine daha evrensel sorulara ışık tutacak niteliktedir. Bir çok yoksul ülke ve sömürgeleri ilgilendiren ve fakat ancak İkinci Dünya Savaşı sonunda gündeme gelen gelişme konusunun daha sözü bile edilmezken, 1920'li ve '30'lu yıllarda Türkiye Cumhuriyeti, iktisadi ve toplumsal kalkınma girişimine soyunmuş tek ‘geri’ ülke idi” (Yenal, 1999:21).

Yukarıda sözü edilen bu “geri” ya da “geç kalmış” ülkenin, kuruluş felsefesi, varlığını sürdürme, geliştirme, çağdaş dünyada, onurlu bir ulus ve onurlu bir devlet olarak yerini almak istek ve ihtirası olarak tanımlanabilir.

Eğitim açısından bakınca, karşımıza çıkan bu ilk belgenin, Misak-ı Maarif (Eğitim Andı) olduğunu görüyoruz: Nasıl ki, Misak-ı Millî (Ulusal Ant) milli sınırlar içinde, onurlu bir barışla, onurlu bir devlet yaratma hedefine yönelik belge idi ise, Misak-ı Maarif de onurlu bir ulus yaratma hedefinin belgesidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinin ve gelişme hedeflerinin belgesidir.

Misak-ı Maarif'in kabul ettiği eğitim ilkeler:

1. “Cahilliği ortadan kaldırarak, ulusal ve çağdaş eğitimi yurdumuzun en uzak köşelerine kadar götürmek;
2. Yeni kuşakları, geleceğin gereksinimlerine göre hazırlamak;

3. Gençleri, düşünsel olarak çok güçlü, bilim ve ahlâk bakımlarından sarsılmaz bir karakter ile donatmak;
4. Ülkeyi ekonomik bir kölelik halinde bırakmayacak beyinleri hazırlamak; gençleri, çalışmak düşüncesi ve üretim amaçları ile yetiştirmek;
5. Ulusçu, halkçı, devrimci ve lâik cumhuriyet yurttaşları olarak yetiştirmek;
6. Orta dereceli okullar, orta insanlar yetiştiren bir gerçek hayat okuludur. Buradan çıkanların, hayata güvenle bakabilmelerini sağlamak

Eğitimi Kazım Nami Duru Cumhuriyetin 10. yılında “Cumhuriyet Eğitimi” ile ilgili değerlendirmesinde temel ilkeler ortaya koymaktadır (Binbaşıoğlu, 2009: 371-374). Bu ilkeler:

- Cumhuriyet eğitimi laikdir.
- Cumhuriyet eğitimi ulusaldır.
- Cumhuriyet eğitimi halkçıdır.
- Cumhuriyet eğitimi ekonomiktir.
- Cumhuriyet eğitimi cinslerin eşitliğine dayanır.
- Cumhuriyet eğitimi devrimcidir.

Cumhuriyet yönetimi, eğitimi milli esasta düzenlemiş, Osmanlı'nın kurumlarda yaptığı değişimi, bu defa insanları da kapsayacak şekilde, onları medeni ve müreffeh hale getirme hedefini de vurgulamıştır. Buna bağlı olarak belirlenen milli eğitimin amaçları şu şekilde sıralanmıştır (Dinçsoy, 1995):

- Türk milletini, medeniyet safında en ileriye götürmek,
- Gençleri, Türk milletini yüceltecek şekilde aşk, irade ve kudretle yetiştirmek; onları milli, medeni, insani fikir ve hislerle donatmak,
- Milliyetçi, cumhuriyetçi, halkçı, inkılapçı, laik cumhuriyet vatandaşları yetiştirmek,
- Gençleri sağlam vücutlu, şen ve gürbüz yurttaşlar yetiştirmek,
- Gençlerin, çevrelerine faal bir şekilde intibak etmelerini sağlamak; onların ekonomik hayata başarılı olmalarını sağlayacak bilgi ve becerilerini vermek, böylece ülkenin ihtiyacı olan hizmet ve sanat adamlarını yetiştirmek,
- Bir üst okula öğrenci hazırlamak.

Bu girişten sonra, Cumhuriyetin 100'üncü yılına doğru, ilköğretim okullarının mevcut durumu; Avrupa birliği ülkelerinde ilköğretim okullarının ülkemiz okulları ile benzerlikleri, farklılıkları; bilgi toplumunda ilköğretim okulları; ilköğretim okullarının fiziksel durumu (okul binaları); okul binalarının içlerinde eğitim hizmetlerini yürüten yönetici, öğretmen durumu, yetiştirilmesi ve eğitim çalışanlarının yürüttüğü ilköğretim programı açılarından ele alınmış, öneriler geliştirilmiştir.

3. İLKÖĞRETİM

Zorunlu eğitim kademesi olan ilköğretimin amacı toplumdaki "ortak duygu ve değerlerle donanık, geleceği birlikte yaşama istencini gösteren yurttaşları" yetiştirmektir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal faydası diğer öğretim kademelerinden daha fazladır. Toplumsal faydası diğer öğretim kademelerinden daha fazla olduğundan toplumlar ilköğretim kademesine her zaman ayrı bir önem vermişlerdir (Erdem, 2005).

İlköğretimin temel hedefi, erken çocukluk yıllarından başlayarak etkili bir rehberlik ve danışmanlık hizmeti ile çocukları, ilgi, yetenek, gelişim ve öğrenme özellikleri doğrultusunda yaşama ve bir üst öğrenim kurumuna hazırlamaktır. Bu hedefi gerçekleştirmek üzere bedensel, ruhsal, sosyal yönden sağlıklı, çağdaş bir insan ve iyi üretici, iyi tüketici, iyi vatandaş olmanın temellerini oluşturmak gerekmektedir (Senemoğlu-Çelik, 2000:186).

Temel eğitim, sadece eğitim sistemini değil, toplumun tamamını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Bunun için ilköğretimi düzenlemek, ilköğretim olanaklarını vatandaşa açmak ve vatandaşlara ilköğrenimi zorunlu kılmak, devletin temel görevleri arasında sayılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra eğitim sisteminde önemli reformlar gerçekleştiren Atatürk'ün, Cumhuriyetin ilk yıllarında ilköğretim seferberliği ilan ettiği görülmektedir. Bu yıllarda yapılan tüm toplantılarda, milli eğitim şuralarında, siyasi parti ve hükümet programlarında ve TBMM bütçe görüşmelerinde, ilköğretime önem verilmiş, sorunlar üzerinde durulmuştur. Görüldüğü gibi ilköğretim, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren ulus olmak davası ile eş anlamlı olarak ele alınmış ve günümüze kadar önemini ve önceliğini korumuştur (Senemoğlu-Çelik, 2000: 180).

İlköğretimin toplum ve birey için taşıdığı önem her türlü tartışmanın dışında tutulmaktadır. Çünkü, ilköğretim çocuk için gerçek fırsat eşitliği ve şanstır. Çocuğun yaşadığı topluma ait bir varlık ve öge olması ancak ilköğretim sayesinde olmaktadır. O yüzden de eğitimin bu kademesi, çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de, "temel eğitim" olarak adlandırılmaktadır (Arslan, 2005).

Bu önemi nedeniyle ki, ilköğrenim hakkı T.C. Anayasasının 42. maddesinde olduğu gibi, hemen bütün ülke Anayasalarında garanti altına alınmış ve eğitimin bu kademesinin istisnasız herkese zorunlu ve parasız olduğu vurgulanmış, bunun sağlanmasının da devletlerin görevi olduğu belirtilmiştir.

Rosovsky (1990; 99) "Dünya'da temel eğitim problemini çözersek, 3. dünya savaşını önleriz." diyerek ilköğretimin dünya barışı içinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Öyle ise, ilköğretim bir toplumun varlığı ile eşdeğerdedir. Bu kadar önemli eğitim kurumlarını amacına uygun yönetmek için belirli ölçülerde yeterliğe ulaşmış yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Başaran'ın (1999), Cumhuriyet döneminde ilköğretim sisteminin yapısını anlattığı ve ilköğretim kurumlarında yeniden yapılanmaya ilişkin önerilerinin yer aldığı kuramsal çalışmada ilköğretim okullarında verilen eğitimin cumhuriyetçi ve demokratik olması gerektiği nedenleri ile savunulmuştur. Bu nedenler arasında öğrencilere düşünce özgürlüğünün tanınması, vicdan, irade ve eylem özgürlüğünün kazandırılması yer almaktadır.

Sayılar incelendiğinde 1923'ten 2009'a ilköğretimde okul sayısı 5.010 dan 33.769'a çıkmıştır. Yaklaşık 6.7 kat bir artış görülmektedir. Öğrenci sayısı 351.835' den 10.709.920'a

çıkıştır. Yaklaşık 30 kat bir artış görülmektedir. Öğretmen sayısı 11.292’den 453.318’e çıkmıştır. Yaklaşık 40 kat bir artış görülmektedir. Öğretmen ve öğrenci sayılarındaki artışta paralellik görülmektedir. Bu sayıdaki genç nüfusun okullarda olması hem ilköğretimin hem de ilköğretim okulu yönetiminin önemini artırmaktadır. Bu önemi Atatürk, “ilköğretim davası insan olma, millet olma davasıdır” sözleriyle ortaya koymaktadır (<http://iogm.meb.gov.tr>). Sistemin çıktılarının toplumun girdileri olması dolayısıyla toplumu etkilemesi ilköğretimi işlevsel kılan en önemli etkenlerden biri olmaktadır.

Rakamlara bakıldığında ilköğretimin, eğitim sisteminin temelini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu temel, sağlam geleneklere ve değerlere oturmuyorsa, problemlerini kendi iç dinamiklerinden aldığı güçle çözemiyorsa, üst eğitim kademelerinin de işlevsel olması mümkün değildir. Diğer bir anlatımla, Türkiye’de eğitim üzerinde düşünürken ilköğretimden başlanarak düşünülmelidir (Çağlar, 1999:1). İlköğretim kurumlarını amaçlarına ulaştırarak politikaların saptanmasında da bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

3.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde İlköğretim Okulları

AB ülkelerinin ilköğretim sistemleri ile Türk ilköğretim sistemini ilköğretimin amacı açısından karşılaştırdığımızda, ilköğretimin temel amaçlarını her ülke ve millet için değişmez kurallar olarak kabul edebiliriz. Ancak her milletin kendisine has özelliklerinden kaynaklanan milli ölçülerin ve insanlık ölçülerini de çocuklarına öğretmesi esas alınmaktadır.

Modern eğitimin temel amaçlarının başında bireysel farklılıklarının dikkate alınarak bireylerin geliştirilmesi gelmektedir. Bütün AB ülkelerindeki ve Türkiye’deki ilköğretim sistemlerinin amaçlarına bakıldığında; bireyin içinde bulunduğu şartlar da göz önünde bulundurularak, bütün öğrencilerin kişilik gelişmelerini, sosyal davranış biçimlerini ve yaşantılarına uygun olarak, onlara iletişim ve düşünmeyle ilgili temel bilgi, beceri ve yetenekleri kazandırmak, güdüleyici ve cesaretlendirici yardımlarla öğrencileri sistemli öğrenmeye alıştırmak ve böylece onlara üst öğretim için gerekli temel bilgileri kazandırmak, öğrencilerin öğrenme isteklerini güçlendirip geliştirmek olduğu görülür.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı gibi her ülkenin insanını yetiştirirken öne çıkardığı amaçlar vardır ve ilköğretimin temel amacı her ülkede birbirine yakın olarak ortaya çıkıyor. Bu ülkelerde Türkiye’den farklı olarak ilköğretimde yöneltme faaliyetlerine ağırlık verilmektedir. Yöneltmeyi ülkemizde de amacına uygun yapmak için ortaöğretim ve üniversite reformuna ihtiyaç görülmektedir.

AB ülkelerinin ve Türkiye’nin ilköğretim amaçlarına bakıldığında dinsel bir tema görülmemektedir. Ancak, insanını yetiştirirken evrensel değerlerden önce kendi toplumunun değerlerini öne çıkararak uygulayan bir toplum olan Yunanistan’ da bu temayı amaçlar arasında görmek mümkündür. Yunanistan eğitiminde hedef, çocuklar ilkokulda eğitilirken, bir bütün olarak onların zihinsel ve bedensel gelişimini sağlamak, bunu yaparken de bireyin kendini geliştirmesinin ve ifade edebilmesinin aracı olan “ temel, dinsel, zihinsel, sanatsal, kültürel bilgi ve beceriler ile bilgi edinmede ve becerilerini geliştirmede işe yarayacak yöntem ve tekniklerin ve ahlaki, dini, ulusal, insancıl, estetik ve toplumsal değerlerin kazandırılmasına çalışır” (Sağlam,1999: 344).

AB ülkelerinin hepsinde ve Türkiye’de ilkokul ya da ilköğretimin genel karakterinin kökleri, milletin genel kültür ilkesine karşı beslediği inançtır. Örneğin Fransızlar, ilkokulun bütün çocuklara Fransız milletine ait olarak mirası aktarmak suretiyle, milli bütünlüğü koruması gerektiğine inanırlar. Birleştirici faktör olarak bir dilin kullanılmasına, ülkelerin

dünyaya yapmış olduğu hizmetlere karşı inanç ve saygı duyulmasına, Fransa'nın bir kültür lideri sıfatıyla seçkin bir yer işgal ettiğinin telkin edilmesine önem verirler (Cramer ve Browne, 1982: 306)

Türkiye'de ve AB ülkelerinde ilköğretim sisteminde temel alınan amaçların çocuklara gerekli bilgi ve duyguları kavratmak, günlük yaşamlarını rahatlatıp, gelecek yaşamları için bilgileri öğretmek, ulusal dili, tarihi, kültürü, öz değerlerle ilgili bilgileri kazandırmak, vatandaşlık bilincini ve toplumsal olgunluğu geliştirip yabancı dili öğretmek ve demokratik hayat için sorumlu yurttaşlar yetiştirmek olduğu görülüyor.

Uygulanan Zorunlu Eğitim Süreleri Bakımından İlköğretim Okulları

Tablo 2. Ülkemizde ve AB Ülkelerinde Zorunlu Eğitim Süreleri

Ülkeler	Zorunlu Eğitim Süreleri
Almanya	12 yıl
Avusturya	9 yıl
Belçika	12 yıl
Danimarka	9 yıl
Finlandiya	9 yıl
Fransa	9 yıl
Hollanda	12 yıl
İngiltere	11 yıl
İrlanda	9 yıl
İspanya	10 yıl
İsveç	9 yıl
İtalya	9 yıl
Lüksemburg	11 yıl
Portekiz	9 yıl
Yunanistan	9 yıl
Türkiye	8 yıl

(Kaynak: Pre- school and Primary Education İn the European Union 30.05.2000:1)

Tablo-2'de görüldüğü gibi AB ülkelerinde zorunlu eğitim en az dokuz yıl olarak uygulanmaktadır. Ülkemiz ise 1997'de uygulamaya koyduğu sekiz yıllık zorunlu eğitimle AB ülkelerinin gerisindedir. AB ülkelerinde zorunlu eğitim en az dokuz yıl olarak uygulanmaktadır. Geleneksel ilköğretim eğitiminden ilköğretim uygulamasına ve zorunlu kesintisiz sekiz yıllık uygulamaya 1997-1998 öğretim yılında geçtiğimize göre bu aşamanın millet olarak çok çabuk şartlarını tamamlayıp 12 yıllık zorunlu eğitimi hedeflemeli ve bunun planları yapılmalıdır.

3.2.Bilgi Toplumunda İlköğretim Okulları

Yirmibirinci yüzyıla girdiğimiz şu günlerde, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, bütün toplumları aynı derecede ilgilendiren çok köklü bir dönüşüm ve değişim sürecine girdiğimiz artık uzun boylu tartışılmaksızın kabul edilmektedir. Buna karşılık tartışmalar daha çok, içinde yaşadığımız sürecin adlandırılması, tarihte daha önce yaşanmış diğer köklü toplumsal değişikliklerden ayrılan yönlerinin belirlenmesi ve gelecekte olabileceği ve alabileceği muhtemel biçimlerin şimdiden kestirilmesi gibi sorunlar üzerine odaklanıyor (Avcı,1993: 9). Bu yüzyılda belirleyici öğelerin başında ise “bilgi” gelmektedir.

Eğitim, toplumu yirmibirinci yüzyılın bilgi toplumu olmaya hazırlayacak temel yapı taşlarının başında yer almaktadır. Eğitimin görevi, yaşamın koşullarını ve yeni teknolojileri öğretmek, hızla değişen dünyada çocukları, bilgi çağının ihtiyaçlarına göre hazırlamak, yeni teknolojileri kullanılabilir hale getirmek, bilgi ve becerilerle donatmakla yükümlüdür (Sağlam,1999: 795).

Günümüz eğitim sistemi içinde eğitim teknolojilerinin kullanılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Okullarımızda eğitim teknolojilerini kullanma istekleri ise tam olarak yaygınlaşmamıştır. Bazı okullarımız ise eğitim teknolojilerini etkin olarak kullanmaya başlamışlardır.

Bilgi teknolojileri sayesinde; bilgi hızla yayılır, bireysel öğrenme ortamları öğrencilere sunulabilir, kalıcı öğrenmeler oluşur, proje çalışmaları yapılabilir, küresel eğitim fırsatı doğar: (İşman, 2001). Eğitim sorunlarının çözümü için yeni teknolojik olanakların işe koşulması, eğitim teknolojisi genel alanı içerisinde temel bir uzmanlık boyutu olarak görülmektedir. Dolayısıyla sorunlara çağdaş eğitim teknolojisi anlayışı ile yaklaşmak gerekmektedir (Şimşek,1995:2).

Eğitim sisteminin bugünkü amacı; yaratıcı, girişken, küresel düşünüp yerel hareket edebilen girişimciler yetiştirmektir. Okullara düşen yeni görev, değişimin dinamiğini kavramış ve yeni durumlara kolayca uyum sağlayabilen, hatta değişimin önderliğini yapabilecek kapasitede gençler yetiştirmektir. Bilginin geçici olduğu, ansiklopedik bilgidен çok olayları derinliğine kavrama, eleştirel düşünme yetenekleri ile öğrenmeyi öğrenmenin vurgulandığı; öğrenmede öğrenci-öğretmen etkileşimine önem ve çok yönlü zihinsel gelişimin hedeflendiği yeni eğitim anlayışı egemen olmaktadır (Özden, 1998: 6-18).

Nitelikli eğitim, bireyin daha ilk eğitimden başlayarak mal ve hizmet üretebilmesine, araştırma ruhunun kazandırılmasına, öğrenmeyi öğrenmesine, olayları ve olguları sorgulamasına ve düşün üretkenliğine, yaratıcılığına dayanan bir eğitimidir (Erdem,1998: 75).

Bilgi toplumunda yaşam boyu eğitim yaklaşımı benimsenmelidir. Yaşam boyu eğitim, örgün ve yaygın eğitimin sistem bütünlüğü içinde entegrasyonunu ve eğitimin sürekliliğini sağlayan bir yaklaşımdır. Yaşam boyu eğitim felsefesi bilgi toplumuna uygun insan tipi yetiştirmeyi amaçlar (Çelik, 1998: 831).

Bilgi toplumunda okullar köklü değişikliklere uğrayacaklardır. Bilgi depolamış insanın yerini bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bunları kullanabilen insanlar alacaktır. Okulun bu hızlı gelişimine uyum sağlayabilmesi “öğrenen okul” anlayışına geçmesiyle mümkün olacaktır (Ünal, 1999: 23).

3.3.İlköğretim Okullarının Fiziksel Durumları

İnsana iş, yaşam, okul vb. çevreler sunulurken bir anlamda onların yaşam biçimlerine de yön verilmektedir (Aydın, 2000: 27). Bu nedenle mekânsal organizasyonlar tasarlanırken, kullanıcı özellikleri ve gereksinimleri çok iyi tespit edilmeli ve edilmeli ve insanın psiko-fizik ihtiyaçlarını göz önünde tutmak gerekir (Onat, 1990).

Eğitimin en önemli aracı olan eğitim binaları, öğretim materyallerinin en büyüğü ve öğrenme süreci bakımından en etkili olanıdır. Bir eğitim binasının hizmet üretmedeki başarısı, sahip olduğu başarılı öğrenci sayısı ile ilişkilidir. Bu başarıda, yönetim anlayışı, öğretim elemanı, eğitim programları ve öğretimi, genel uygulamalar, eğitim binasının fiziki özellikleri olmak üzere birçok faktör etkindir (Oktay, 1997).

Bu faktörlerden fiziki ortamlar hakkında uzun yıllardır çeşitli tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışmalar genellikle okul binalarının teknik ve inşası, okulun iç mekân düzenlemeleri ve okulun çevresi hakkında ortaya çıkmaktadır. Eğitim binalarının fiziksel ortam bakımından uygunluğu, öğrenme- öğretme sürecinin etkililiği ve öğrenci tutum ve davranışlarının geliştirilmesi bakımından önemli etkiye sahiptir (Üstündağ, 1999: 101). Eğitim amaçları doğrultusunda düzenlenmiş bir fiziki çevrede eğitim gören çocuk, çeşitli etkilenme kanalları aracılığıyla bulunduğu ortamı daha iyi algılar ve güdüleme düzeyi artar (Akgül ve Yıldırım, 1995: 431). Başar (2001:187)'a göre uygun eğitim ortamları oluşturulmak suretiyle kişide istenen davranış değişikliği ve öğrenmede gerekli etkiyi sağlamak mümkündür.

Öte yandan öğrenme çevrelerini, çocuğun enerjisinin büyük çoğunluğunu çevreye uyum için değil öğrenmek için harcayacağı şekilde düzenlemek gerekmektedir (Sabuncuoğlu, 1987: 55). Nitekim, insanın içinde bulunduğu fiziki çevre Dewey (Akt. Çınkır, 1996:29)'e göre sosyal hayatın benzeri bir yapı içerisinde olması gereken bir okulda, daha karmaşık konuların kolayca kavratılması bakımından resim, müzik, el sanatları, sinema, tiyatro, dans gibi çeşitli etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerde derslik başına düşen öğrenci sayısı 15-30 kişi arasında değişirken ülkemizde bu sayı 70-80 hatta büyük şehirlerde 100'ün üzerine kadar çıkmaktadır (Şimşek 1991:21; Çınkır, 1996:7). Özellikle büyük kentlerde bu sayı her yıl giderek artmakta, her öğrenciye bir masa-sandalye düşmediği gibi bir sırayı 3-4 öğrenci birlikte kullanmak zorunda kalmaktadır. Oysa ki sınıf büyüklüğü – başarı ilişkisine yönelik çeşitli araştırmalar göstermiştir ki öğrencisi az olan sınıflarda yapılan eğitim, öğrenci- öğretmen ilişkilerinin gelişmesine ve başarı oranının artmasına neden olmaktadır. Bu dersliklerde öğrenim gören öğrenciler psikolojik açıdan kendilerini daha iyi hissettikleri için sınıf içi etkinliklere daha fazla katılmakta ve okula daha düzenli devam etmektedirler.

İlköğretim kurumlarının yapı ve işleyişinde önemli değişikliklere neden olan zorunlu eğitim uygulamasının hayata geçirilmesinin hemen ardından MEB, 2000-2001 öğretim yılına kadar ilköğretimde fiziksel açıdan önemli değişiklikler öngören ve çağdaş eğitim ortamlarının gerçekleştirilmesini amaçlayan “Eğitimde Çağrı Yakalama 2000 Projesi” uygulamasını başlatmıştır (MEB 2001:1; TÜSİAD 1998:36). Projenin hayata geçirilmesinde, 4306 sayılı Yasa kapsamında sağlanan gelir kaynaklarına ek olarak Dünya Bankası’ndan kredi desteği sağlanmıştır.

3.4.İlköğretim Okullarının Yönetimi

İlköğretimde sistemin işletilmesinden birinci derecede sorumlu olan okul yöneticileridir. Yöneticilerin hizmet öncesi ve hizmet içinde almış olduğu eğitimler onların davranışlarını etkiler. Yönetici yetiştirme ve geliştirme Milli Eğitim Bakanlığı'nın gündemine artık girmiştir. Buna karşılık, eğitim fakültelerinde lisans düzeyinde okutulan “Okul Yönetimi ve Denetimi” dersi son düzenleme ile programdan kaldırılmıştır. Ancak 2008-2009 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerine “Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi” dersi konulmuştur. Eğitimin yarınlarını şimdiden belirlemek isteyen milli eğitim bakanlığı, hareket noktasını belirlemiştir. Yeni okulu oluşturacak olan okul yöneticilerinin rolleri; “eğitim liderliği, öğretim liderliği” olacaktır (Açıkalin, 1998: 6).

Yeni değerler, okulların yapı ve işleyişini karakterize eden hiyerarşik ve bürokratik yapının yerini daha çok profesyonel kontrolün egemen olduğu bir yapıya terk etme zorunluluğunu getirmektedir. Bu, okul yönetiminde “yeni paradigma” olarak ifade edilebilir. Bu yeni paradigma okulun yapısındaki “rol, ilişki ve sorumluluklarda” temel bazı değişiklikler öngörmektedir;

- 1.Okulun otorite akışının daha az hiyerarşik olması bir ihtiyaç haline gelmiştir,
- 2.Liderlik, pozisyon değil, yapılması gereken işte başarılı olmakla ilişkilendirilmeye başlanmıştır,
- 3.Okulun yönetiminde aşırı kontrolün yerini öğretmen ve diğer personele daha çok yetki ve sorumluluk verilmesi almıştır,
- 4.Yöneticinin, mevzuatın uygulayıcısı değil, işlerin kolaylaştırıcısı; öğretmenin de sınıfın lideri olması gerektirmiştir (Özden,1998: 69-70).

Modern okulda; okul günün her saatinde açık olan aktif öğrenmenin gerçekleştiği, öğrencilerin, öğretmen, yönetici ve diğer görevlilerle çevre halkının da öğrenme ihtiyacını karşılayan bir bilgi organizasyonu olmak durumundadır. Bilgi toplumundaki okul modelinde, okulların klasik “öğreten kurum” anlayışından “öğrenen kurum” anlayışına geçmesi gerekir. Böylece eğitimin belli bir zaman süreci içinde değil, sürekli devam etmesi sağlanacaktır (Fındıkçı, 1996: 140).

Bilgi toplumunda okul yöneticisi için temel sorun, bilgi toplumunun insan tipini yetiştirecek bir okul kültürünün oluşturulmasıdır. Okul yöneticisi, bilgiden en iyi şekilde yararlanma yollarını bilmeli ve okul personelini bilgi teknolojileri konusunda yetiştirilmelidir (Çelik,1999: 59).

Cerit (2001)' in araştırmasında, bilgi toplumunda ilköğretim okulu müdürlerinin rolleri karar verme, planlama, eşgüdümleme, örgütleme, iletişim, değerlendirme, değişimi yönetme, esnek bir yapı kurma, sistemin dinamikleştirilmesi, öğrenen organizasyon oluşturma ve yaşatma, çevreyle ilişkiler, öğretmenleri destekleme, okulu geliştirme, mesleki büyüme ve gelişme, yeniliklere bakış açıları, değer yaratma, takım çalışması, bilgi teknolojilerinin kullanımı, vizyon oluşturma ve öğretim liderliği olarak belirlemiştir. Okul müdürlerinin yukarıdaki sayılan konularda yeterli hale getirilmesi için hizmet-içi eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Taş'ın (2000) yaptığı ilköğretim müdürlerinin öğretim liderliği konulu doktora araştırmasının bulgusuna göre; İlköğretim okul yöneticileri öğretim liderliğinin; okul çevresini öğrenme ve öğretmeye uygun hale getirmek için çalışma, okulun amaçlarını geliştirebilmek için öğretmen ve velilerle işbirliği yapma, yeni göreve başlayan öğretmenin yetişmesi için ortam ve imkân sağlama, öğretim etkinliklerinin yıllık plana uygun olarak yapılmasını sağlama, öğrenmeyi engelleyen problemlerin temeline inerek çözmeye çalışma, okul ile çevre arasında öğretim konusundaki çatışmaları gidermek için çalışma, öğretmeni değerlendirirken tarafsız davranma, öğretmenler kurulunca alınmış kurallara uyma, öğretime yardım eden bir okul atmosferi geliştirmek için çalışma, çalışanlar için güven ortamı oluşturma rollerini her zaman gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Buna karşılık, öğrencilerin fiziksel ve sosyal gelişimi için ortam hazırlama, derslere girerek örnek dersler verme, öğretmenlere öğretim yeterlilikleri konusunda geribildirimde bulunma, öğretmenleri sınıflarında düzenli olarak gözleme, öğretmenlerle daha samimi bir hava oluşturmak için çay saatinde öğretmenler odasına gelme rollerini yöneticiler daha alt düzeylerde gerçekleştirmektedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim boyunca öğrencilere; yönetim kuramları, yönetim süreçleri, örgüt ve örgütün işleyişi hakkında genel bilgiler kazandırmalıdır. Yöneticilerin de birey olarak gelişmeleri gerekir. Yöneticiler, ileride etkili olabilecekleri becerilere, önceden sahip olmalıdırlar.

Hizmet-içi eğitim programları da işlevsel görülmemektedir. Bu konuda Yalın (2001)'ın hizmet içi eğitim programlarının etkililiğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, Türkiye'de yapılan hizmet içi eğitim programlarının sayı ve içerik olarak yetersiz olduğunu, bu programların öğretmenlerin gereksinimlerini karşılamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bursalıoğlu (1981: 80) yapmış olduğu "Eğitim Yöneticisinin Yeterlilikleri" konulu araştırmasında, öğretmenler yöneticilerin yüksek derecede göstermesi gereken fakat düşük derecede gösterdikleri yeterlik alanlarını;

- 1- Okul personelinin yönetilmesi,
- 2- Okulda olumlu bir havanın yaratılması,
- 3- Okul-çevre ilişkileri,
- 4- Disiplin ve devamın sağlanması, olarak belirtmişlerdir.

İlköğretim okullarında öğretim etkinliklerini yürüten öğretmenlerdir. Öğretmenlerin memnuniyeti yapacağı işe yansıtacak ve amaca ulaşılacaktır.

Günbayı'nın (1999) Malatya'da yaptığı doktora çalışması sonuçlarına göre; öğretmenlere verilen ödentilerin, okuldaki fiziksel koşulların, çalışanlar arasındaki ilişkilerin, denetim biçiminin, eğitim yükselme ve geliştirme olanaklarının öğretmenlerin iş doyumunu olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmış ve bu yetersizliklerin giderilmesi için öğretmenlerin özlük hakları ve okul ortamının fiziksel koşulları ile ilgili gerekli önlemlerin alınması, ilköğretim müfettişlerinin hizmet-içi çalışmalarla geliştirilmesi, öğretmenlerin kendilerini geliştirme ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. İlköğretim okullarının etkili okul haline gelmesi okullarımızı ve eğitim sistemimizi daha da işlevsel hale getirecektir.

Etkili okul: “Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor ve estetik gelişmelerin en uygun sağlandığı, elverişli, en uygun (optimum) bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okul” olarak tanımlandığı belirtilerek özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Etkili Okullar;

1. Açık ve belirgin amaçlar ve amaçlar üzerine odaklanmış okul özgörevine (misyonuna) sahiptir,
2. Yöneticiler kendilerini sekreterlikten ziyade, öğretim lideri olarak görürler ve bu yönde faaliyet gösterirler,
3. Tüm taraflar yüksek beklentilere sahiptirler,
4. Her öğrenciye zamanında öğrenme fırsatı ve öğrencilerin öğrenmesini geliştiren öğrenme olanakları sunarlar,
5. Öğrenci ilerlemesini takip ederler ve zengin akademik programlara sahiptirler,
6. Okul-aile ilişkisini geliştirirler,
7. Güçlü yönetsel liderlik sistemini benimserler,
8. Uygun okul iklimine sahiptirler,
9. Temel becerilerin geliştirilmesi üzerinde odaklaşır,
10. Etkin bir yöneltme sistemi vardır,
11. Okul kaynakları temel öğrenci başarısını geliştirmeye yönlendirilir (Özdemir, 1998: 28).

Konuyla ilgili Balcı (1993)'de “Türkiye’de İlköğretim Okullarının Etkililiğinin Araştırılması” konulu ankette yer alan etkili okul yönetici davranışlarından öğretmenlerin algılamalarına göre gerçekleşme düzeyi bakımından öncelikli davranışlar;

Öğrenci davranışlarına önem verilmesi, eğitim ve öğretim etkinliklerinin önem sırasına dizilmesi, planlanıp uygulamaya konulması, öğretim programlarının koordinasyonu, personelin okula bağlanmasının sağlanması, öğretmenlerin ilgilerine eğilmedir.

3. 6. İlköğretim Programları

Cumhuriyet Döneminde 1924, 1926, 1936, 1939,1948 ve1962 (Taslak Program), 1968, 2005 tarihlerinde ilköğretim programları hazırlanmıştır. 1968 İlkokul Programı Cumhuriyet Dönemi'nin İlköğretim Programlarından hem daha Liberal hem de daha öğretmene öncelik verici ve çevre koşullarını da göz önüne alıcı bir özellik göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında, Avrupa Birliğiyle işbirliği içinde yürütülen Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında Türk Milli Eğitiminde yeni bir düzenlemeye gitmiş ve eğitim alanında reform niteliği taşıyan çalışmalar gerçekleştirmiştir. Eğitimde reform niteliği taşıyan program geliştirme çalışmalarına ilköğretimin ilk beş yılında okutulan temel derslerin (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji) öğretim programlarının aynı anda ve eşgüdümleyici bir şekilde geliştirilmesi ile başlanmıştır. Geliştirilen yeni ders programlarının ülke genelinde uygulanmasına 2005-2006 öğretim yılı başlangıç olarak alınmıştır. (M.E.B Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2005/80 nolu genelge).

İlköğretim 1–5. sınıfların ders programlarının geliştirilmesinden sonra, ilköğretimin 6, 7 ve 8. sınıflarındaki temel derslerin (Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji) öğretim programları da geliştirilmiş ve bu derslerin programları 2006–2007 öğretim yılında 6. sınıflardan başlayarak ve 2007-2008 öğretim yılında yedinci 7. sınıflarda uygulamaya konmuş, 2008-2009 öğretim yılında da 8. sınıflarda kademeli olarak uygulama geçirilecektir.

2004 yılında geliştirilen ve tüm ülke genelinde 2005–2006 yıllarında uygulanmasına geçilen ilköğretim ders programlarının geliştirilmesinin gerekçelerinden bazıları, bilgi toplumu için gerekli olan daha işlevsel bir model oluşturma, dünyadaki yeni gelişmelere uyum sağlamaya çalışan bireylerin değişen ve çeşitlenen beklentilerinin artması ve bireylere yaşam boyu ihtiyaç duyabilecekleri temel yaşam becerileri kazandırmaktır.

Program ve programların referans noktaları ise şu şekilde sıralanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2004:23):

- Ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal, ahlaki birikimini ve kalıtımını motivasyon kaynağı olarak görme,
- Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti projesinin gelişerek devamlılığı ilkesi,
- Dünyada yaşanan tüm değişimler ve gelişmeler,
- Avrupa Birliği normları ve eğitim anlayışı,
- Ülkemizin mevcut eğitim özelliklerinin belirlenmesi, başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesi ve ortaya çıkan sonuçları.

İlköğretim ders programları ülkemizde eğitim alanında bazı değişikliklere neden olmuştur. Bu değişikliklerden en önemlileri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- Olguların parçalara bölünerek her bir parçanın ayrı ayrı analiz edildiği, mekanik, doğrudan gözlenebilen ve ölçülebilen davranışların temel alındığı “davranışçı yaklaşım”dan, bireyin çeşitli uyaranlarla etkileşime girerek bunları anlamlandırıldığı ve bilgiyi kendisinin yapılandığı “yapılandırıcı yaklaşım”a geçilmiştir (ME.B. İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 2005: 256).
- Öğretim programlarında yapılan yeniliklerle okullar “öğreten kurum” anlayışından “öğrenme kurumu” anlayışına dönüşmüştür ya da dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.
- Derslerin içerikleri, aktif öğrenme tekniklerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Yeni öğretim programları, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin derse aktif katılımı sağlayan etkinlik merkezli bir program olduğu için, öğrencilere yönelik hazırlanan ders kitapları ve çalışma kitaplarında etkinliklere daha çok yer verilmiştir.
- Her dersin kendine özgü temel becerilerinin yanında, öğrencilerde gerçekleştirilmesi

Düşünülen ortak beceriler (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma ve karar verme) belirlenmiştir.

- Yeni ilköğretim programları, bireylere günlük yaşamda kullanabilecekleri temel yaşam becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır.
- İlköğretim ders programlarıyla öğrencilerin; öz saygı, öz güven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, yeniliğe

açıklık, vatanseverlik ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme gibi olumlu kişisel nitelik ve değerleri geliştirmeleri amaçlanmıştır.

- Ölçme ve değerlendirmeyle ilgili olarak ürün değerlendirme yanında sürecin değerlendirilmesi de esas alınmıştır. Geleneksel ölçme ve değerlendirme uygulamalarının (çoktan seçmeli testler, kısa cevaplı testler, doğru-yanlış maddeleri, eşleştirme maddeleri vb.) yanı sıra, alternatif ölçme ve değerlendirme (görüşme, gözlem, tümel (portfolyo) değerlendirme, akran değerlendirme formları, öz değerlendirme formları, sözlü sunum değerlendirme formları, performans ödevi, araştırma kayıtları vb.) uygulamaları derslerin programlarında yer almıştır.

2005 Programı'nın zaaf boyutu; (Aslan, 2005)

- Programın en son yorumlayıcısı olan öğretmenlerin yeterli hazırlanmamış ve gönülden katkılarının sağlanmamış olması, ...
- 68 Programı'nın beş yıllık bir deneme süresinden sonra uygulamaya geçildiği düşünülürse, 2005 İlköğretim Programı'nın bir öğretim yıllık sürede deneme çalışmasının, yetersiz olduğu, ...
- Başka bir yazı ya da bildirinın konusu olmakla birlikte, “Öğretim Programı'nın en son yorumlayıcısı öğretmen” olması açısından bakılınca, Millî Eğitim Bakanlığı karar sürecinde belirleyici konumlarda bulunan yöneticilerin programın temel uygulama alanı olan “sınıf içi etkinlikler” deneyiminin sınırlı olduğu ve 2005 programını hazırlayan alan uzmanlarının sınırlı sayıda ya da uzmanlık alanlarının “Öğretim Programcısı” olmadıkları,
- Belki de bu Program'ın sıkıntı yaratacak boyutlarından bir tanesi de Birleştirilmiş Sınıf uygulaması yapan okullarda, “programın etkinlik temelli hazırlanması” ve karakteri nedeniyle, uygulamada zaman ve zamanın kullanımı açısından beklenen sonuçları elde etmemizi engelleyebilecektir. Çünkü, iki-beş sınıfın bir arada eğitim – öğretim yapıyor olması, daha önceden, öğretmenli ve ödevli olarak işlenen derslerin tamamen öğretmenli olma zorunluluğunu taşıması bir zafiyet boyutu olarak düşünülebileceği, ... ve
- Hangi nedenle olursa olsun, Üniversitelerin bünyesinde bulunan ve “geleceğin öğretmenini yetiştiren”, sayıları tespit edebildiğimiz kadarı ile 65'e ulaşan (www.yok.gov.tr...) Eğitim Fakülteleri'nin öğretim üye ve yöneticileri ile bu programın hazırlanması ve uygulamaya geçilmesinde hemen hiçbir ilişki kurul(a)madığı ve bilgilerin paylaşı(a)madığı gözlem ve tespitlerimizdendir.

Konuyla ilgili Güven (2008)' in araştırmasının bulgularına göre programı uygulayan öğretmenler görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenlerin görüşlerine göre önceki ders programları ile yeni ders programları arasında farklar olduğu, yeni ders programlarının öğretmen rolünde değişikliklere neden olduğu ve yeni programların öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerine katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yeni ders programlarının uygulanması için ayrılan ders sürelerinin yetersizliği, etkinliklerin uygulanması için gerekli araç-gereç ve yardımcı ders materyali eksikliği ve sınıfların kalabalık olması gibi bazı sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır.”

Buna karşın, Millî Eğitim Bakanlığı, 2005-2006 öğretim yılında İlköğretim birinci kademe (1-5. sınıfları), 2006-2007 öğretim yılında altıncı (6.) sınıfları, 2007-2008 öğretim yılında yedinci (7) sınıfları kapsayan program değişikliklerini gerçekleştirmesini, 2006-'09 öğretim yıllarında İlköğretim ikinci kademenin son sınıfını (8. sınıfları) ve giderek ortaöğretileri de kapsayacak köklü öğretim programlarını değiştirme çabası içinde olması olumlu değerlendirilebilir.

4. 1. SONUÇLAR

- Bir toplum-ulus-devlet, geçmişini (ni) nasıl yorumlayacağını, günü (nü) özdeksel ve anlamsal nasıl yaşayacağını, geleceğini (ni) nasıl inşa edeceğini okulları, okul programları, eğitimcileri ve kısaca eğitim sistemleri ile belirler.
- Ulusal birliğimizin ve yurdumuzun bütünlüğünün temelini oluşturacak, geçmişini paylaşacak, günü birlikte yaşayacak ve bu ülkenin geleceğini özgür istenci, gönül birliği ile kuracak insan gücünün yetiştirilmesi, eğitim sisteminin, öncelikle ilköğretim kademesinin görevidir.
- İlköğretim okullarında verilen eğitimin cumhuriyetçi ve demokratik olması gerekmektedir.
- İlköğretim okullarının öneminden dolayı bu kurumlarını amacına uygun yönetmek için belirli ölçülerde yeterliğe ulaşmış yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır.
- Rakamlara bakıldığında ilköğretimin, eğitim sisteminin temelini oluşturduğu anlaşılmaktadır.
- Modern eğitimin temel amaçlarının başında bireysel farklılıklarının dikkate alınarak bireylerin geliştirilmesi gelmektedir.
- AB ülkelerinde Türkiye'den farklı olarak ilköğretimde yöneltme faaliyetlerine ağırlık verilmektedir. Yöneltilmeyi ülkemizde de amacına uygun yapmak için ortaöğretim ve üniversite reformuna ihtiyaç görülmektedir.
- AB ülkelerinin hepsinde ve Türkiye'de ilköğretim ya da ilköğretimin genel karakterinin kökleri, milletin genel kültür ilkesine karşı beslediği inançtır.
- AB ülkelerinde zorunlu eğitim ortalama en az dokuz yıl olarak uygulanmaktadır.
- Eğitim sisteminin bugünkü amacı; yaratıcı, girişken, küresel düşünüp yerel hareket edebilen girişimciler yetiştirmektir. Okullara düşen yeni görev, değişimin dinamiğini kavramış ve yeni durumlara kolayca uyum sağlayabilen, hatta değişimin önderliğini yapabilecek kapasitede gençler yetiştirmektir.
- Bilgi toplumunda okullar köklü değişikliklere uğrayacaklardır. Bilgi depolamış insanın yerini bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bunları kullanabilen insanlar alacaktır. Okulun bu hızlı gelişimine uyum sağlayabilmesi "öğrenen okul" anlayışına geçmesiyle mümkün olacaktır.
- Modern okulda; okul günün her saatinde açık olan aktif öğrenmenin gerçekleştiği, öğrencilerin, öğretmen, yönetici ve diğer görevlilerle çevre halkının da öğrenme ihtiyacını karşılayan bir bilgi organizasyonu olmak durumundadır.
- İlköğretim okullarında öğretim etkinliklerini yürüten öğretmenlerdir. Öğretmenlerin memnuniyeti yapacağı işe yansıtacak ve amaca ulaşılacaktır.

- 2005 Programının öngördüğü “Yapılandırmacı Öğrenme” ilkesinin başarıya ulaşması, (her dersin) dersane düzeninin öğrenme ortamları ile olanaklıdır.

4.2. ÖNERİLER

- Zorunlu ilköğretim, okul öncesi dahil olmak üzere farklı kademelerde en az on iki yıla çıkarılabilir.
- İlköğretim ilk ve ikinci kademe için uzman “sınıf öğretmeni” yetiştirilmesi; 1. , 2. , 3. , 4...her sınıf için uzman öğretmen yetiştirilmesine geçilebilir.
- Sınıf düzeninden dersane düzenine geçilerek öğrenme-öğretme süreçlerinin her şeyden önce “Eğitim Ortamları” ile etkililiği sağlanabilir.
- İlköğretim okulları, sınıf düzeninde değil, dersaneler, laboratuvarlar, spor alanları ve salonları, yüzme havuzları, müzik ve konferans salonları, vb. çağdaş ortamlarla donatılabilir.
- İlköğretim kuruluşlarının yöneticilerinin, belli süreli mesleki deneyimden geçtikten ve başarılarını kanıtladıktan sonra, seçme esasına dayalı akademik kariyerle görev almalarını sağlayacak düzenlemelerin sağlanarak eğitim yöneticiliği ve özellikle toplum lideri olması gereken İlköğretim Yöneticiliği'nin meslekleşmesinin önü açılabilir.
- İlköğretimin denetiminde “Öğretimin Denetimi”ne odaklanılarak ilköğretim programlarının her ders, sınıf düzeyi ve kademe için öngördüğü hedeflerin ve amaçların gerçekleşme düzeyi bu biçimde saptanabilir ve yetersizlik durumunda önlem alınabilir.
- Öğretmen yetiştiren kuruluşlar dışından giren ya da ortaöğretim için yetiştirilmiş, ilköğretim kademesindeki tüm unsurlar ortaöğretim kademesine ya da kendi alanlarına çekilebilir.
- Öğretmen yetiştiren kuruluşların ve özellikle ilköğretim basamağına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin eğitici kadrosu, öğretmen yetiştirmeye, özellikle Cumhuriyetimizin tüm bireylerinin geçmesi gereken okul öncesi ve ilköğretim basamağına öğretmen yetiştirmeye elverişli olup olmadığı gözden geçirilebilir.
- Öğretmen yetiştiren kuruluşların eğitici kadroların mesleğin içinden ve belli bir mesleki deneyimden sonra seçilerek yetiştirilerek bu kuruluşlarda istihdam edilebilir.
- Öğretmen örgütleri ve okul-aile birlikleri, üniversiteler, işçi ve işveren örgütleri, sivil toplum kuruluşları olmak üzere, İlköğretimle ilgili tüm paydaşların katılacağı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteğinde bir kurultay ya da çalıştay düzenlenerek yapıp-edilenler ve geleceğe ilişkin bu alandaki öngörüler ortaya konulabilir.
- İlköğretimde yerel unsurlar öğrenme ortamlarında öğretilebilir.
- Bilgi toplumundaki okul modelinde, okulların klasik “öğreten kurum” anlayışından “öğrenen kurum” anlayışına geçmesi gerekir.
- İlköğretim okullarının etkili okul haline gelmesi okulların ve eğitim sistemini daha da işlevsel hale getirecektir.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim boyunca öğrencilere; yönetim kuramları, yönetim süreçleri, örgüt ve örgütün işleyişi hakkında genel

bilgiler kazandırmalıdır. Yöneticilerin de birey olarak gelişmeleri gerekir. Yöneticiler, ileride etkili olabilecekleri becerilere, önceden sahip olmalıdırlar.

- İlköğretimde öğrenme yaşantısı oluşturularak bilgiyi öğrencinin beyninde yapılandırmayı amaçlayan yapılandırmacı yaklaşımdaki yenilenen ilköğretim programını uygulayacak öğretmenlere işlevsel hizmet-içi programlar uygulanmalıdır. Okul müdürlerine de bu programların denetim görevini üstlenecek gerektiğinde öğretmene rehberlik yapacak düzeyde öğretim liderliği görevini yasalastırmak gerekmektedir.

5. KAYNAKÇA

- AÇIKALIN, A. (1998). Bilgi toplumunun eğitim sistemi ve geleceğe yönelik eğilimler. *Yeni Türkiye*, s. 829-836.
- AÇIKALIN, A. (1998). *Teknik ve toplumsal yönleriyle okul yöneticiliği*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- AKGÜL, M.K. VE YILDIRIM, F. (1995). Eğitim Araçlarının Kullanımında Ergonomik Ölçülerin Önemi. 5. *Ergonomi Kongresi*, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları Serisi.
- ARSLAN, M. (2000)“Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri üzerine bir makale. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı : 146.
- ASLAN, B. (2005) “Öğretim (‘Müfredat’)Programları’nın Hazırlanmasına Dayanak Oluşturan Cumhuriyet Dönemi’nin Dinamikleri Ve 1968 – 2005 İlköğretim Programları’nın Sınırlı Bir Karşılaştırılması.” XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulan Bildiri. Pamuk Kale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- AVCI, N. (1993). *Enformasyon Toplumu ve Eğitim Sistemlerine Etkileri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- AYDIN, A. (2000) *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2. Baskı, 27-28.
- BALCI, A. (1993). *Etkili Okul. Kuram,Uygulama Ve Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- BAŞAR, H. (2001). *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 5. Baskı.
- BAŞARAN, İ. E. (1999). *Okulöncesi Eğitimde ve İlköğretimde Yeniden Yapılanmaya İlişkin Öneriler*. Eğitimde Yansımalar 21.Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi. Ankara.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (2009). *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- BURSALIOĞLU, Z. (1981). *Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri*, A.Ü. Eğt. Fak. Yay. No:93, Ankara.
- CERİT, Y. (2001). Bilgi Toplumunda İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rollerini. (Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- CRAMER, J.E VE BROWNE, G.S (1982). *Çağdaş Eğitim*, (Çev. A. Ferhan Oğuzkan), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- ÇAĞLAR, A. (1999). *75. Yılında Cumhuriyet'in İlköğretim Birikimi*; 75 Yılda Eğitim; Türkiye İş Bankası Ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ÇELİK, V. (1999). *Eğitimsel Liderlik*. Ankara:Pegem Yayınları.
- ÇINGİR, Ş. (1996). Okul Büyüklüğünün Öğrenci Başarısı İle İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- DİNÇSOY, Ö. (1995). *Türk Eğitim Sistemi*, Ankara: Ekin Matbaacılık.
- ERDEM, A. R. (2005). İlköğretimimizin Gelişimi Ve Bugün Gelinek Nokta. *Bilim, Eğitim Ve Düşünce Dergisi*. Haziran, Cilt 5, Sayı 2.
- ERDEM, A.R. (1998). *Nasıl Bir İnsan Modeli Yetiştirelim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- FINDIKÇI, İ. (1996). *Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme*. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları.
- GÜNBAI, İ. (1999). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- GÜVEN, S. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Ders Programlarının Uygulanmasına İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 177.
- İŞMAN, A. (2001). Sakarya İli Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Yönündeki Yeterlilikleri, [Http://Www.Tojet.Net/Articles/1110.Htm](http://www.Tojet.Net/Articles/1110.Htm).
- MEB. (2010); Eğitim Kurumlarının Kademelere Görev Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayısı; [Http://Sgb.Meb.Gov.Tr/İstatistik/Meb_İstatistikleri_Orgun_Egitim_2008_2009.Pdf](http://Sgb.Meb.Gov.Tr/İstatistik/Meb_İstatistikleri_Orgun_Egitim_2008_2009.Pdf).
[Http://İogm.Meb.Gov.Tr](http://İogm.Meb.Gov.Tr). Erişim Tarihi; 16.09.2010 11.50.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (1,2, Ve 3. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- ONAT, E. (1990). *Mekânsal Organizasyonlarda İhtiyaç Programlaması*. Ankara, Teknik Yayınevi.
- ÖZDEMİR, S. (1998). *Eğitimde Örgütsel Yenileşme*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- ÖZDEN, Y. (1998). *Eğitimde Dönüşüm*.Ankara:Pegem Yayınları.
- Pre-School And Primary Education İn The European Union (2000). P1 Of 4. [Http://Www.Eurydice.Org/Documents/Preschool-N-Primary/En/C11pe1'en.Htm](http://Www.Eurydice.Org/Documents/Preschool-N-Primary/En/C11pe1'en.Htm).
- ROSOVSKİ, H. (1990).*Üniversite*. Çev: Süreyya Ersoy. Tubitak Yayınları.14.Basım.
- SABUNCUOĞLU, Z. Ve TÜZ, M. (2001) *Örgütsel Psikoloji*. Bursa, Ezgi Kitabevi, 3. Baskı.
- SAĞLAM, M. (1998). *21.Yüzyılda Eğitim*. Yeni Türkiye.
- SAĞLAM, M.(1999). *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- SENEMOĞLU, N. Ve ÇELİK, K. (2000); İlköğretimde Sayısal Gelişmeler Ve 2000'li Yıllarda Nitelik Geliştirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Burdur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 34 Ocak – Şubat 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- ŞİMŞEK, N. (1991). Ortaöğretimde Okul Binalarının Kullanım Etkililiği: Mekân Ve Zaman Boyutları Açısından Değerlendirme. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara .
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (Ağustos 2004). Cilt: 67, Sayı: 2563.
- TAŞ, A. (2000). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretimsel Liderliği Gerçekleştirme Düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- TÜSİAD (1998) *Sekiz Yıllık Eğitime Adım Adım*. Tüsiad Yayın Organı, Sayı:36, Temmuz-Ağustos.
- ÜNAL, S. (1991). Eğitim Yöneticilerinin Okulda Eğitim Ve Öğretimin Niteliğini Geliştirecek Şekilde Eğitimeleri. *Eğitimde Nitelik Geliştirme Sempozyumu*.
- ÜSTÜNDAĞ, N. (1999). Akıllı Binaların Tesis Yönetimi Ve İş Yaşamı Kalitesi Üzerindeki Etkileri. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi.
- YALIN, H. İ.(2001). Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*.150.
- YENAL, O. (1999). *Ulusların Zenginliği Ve Uygarlığı – Eğitim Boyutu*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.